

жінки відстоюють соціально-економічні права, жінки-трансгендери виступають проти дискримінації, жінки-мігранти та біженки відстоюють свої права і безпеку, жінки-інваліди відстоюють право на самостійне життя, жінки-адвокати, представляють потерпілих у суді, жінки-журналісти висвітлюють питання, що представляють інтерес для суспільства, жінки-політики і парламентарії обговорюють суспільно значущі питання, жінки-судді захищають права через закон [4].

Разом з тим, незважаючи на правове визнання легітимності своєї діяльності, жінки-правозахисниці стикаються з серйозними проблемами і ризиками під час здійснення своєї правозахисної діяльності. Нерідко такі ризики є тотожними і для чоловіків, оскільки жінки-правозахисниці також стикаються з обмеженням прав і основних свобод і живуть у тому ж соціальному, культурному та політичному середовищі, що визначає реакцію на правозахисні проблеми. Разом з тим жінки-правозахисниці часто стикаються з додатковими та іншими ризиками і перешкодами, що породжуються, переплітаються і формуються під впливом закорінених гендерних стереотипів, уявлень і понять. Жінки часто сприймаються не як провідники змін, а як вразливі або віктимізовані особи, які потребують захисту з боку інших, як правило, чоловіків. Права жінок на заохочення і захист прав людини як і раніше оскаржуються тими, хто вважає, що жінки не мають цих прав або що вони можуть боротися за них лише у вузьких, чітко окреслених рамках [4].

У зв'язку з означеним, з метою подолання існуючих проблем та ризиків для жінок-правозахисниць та сприяння їхній діяльності, Спеціальний доповідач з питань щодо становища правозахисників рекомендував державам низку заходів щодо захисту прав жінок-правозахисниць, зокрема шляхом вироблення офіційної позиції щодо всіх державних і недержавних суб'єктів, які порушують ці права, припинення всіх нападів на жінок-правозахисниць і загроз їхній діяльності, а також розслідування всіх порушень та покарання винних; створення безпечних і сприятливих умов для здійснення їхніх прав з урахуванням конкретних проблем системної та структурної дискримінації і насильства; приділення пріоритетної уваги захисту жінок-правозахисниць в інтернеті, а також прийняття законів і розробки політичних та практичних заходів для забезпечення їхнього права на недоторканність приватного життя і захисту від наклепу і ненависницьких висловлювань тощо.

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, доходимо висновку, що жінки здійснюють важливий внесок у правозахисну діяльність. Разом з тим, незважаючи на те, що право жінок на участь у суспільному житті, в тому числі шляхом заохочення і захисту прав людини, закріплено в положеннях міжнародно-правових актів з прав людини універсального і регіонального рівнів (Загальна декларація прав людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року тощо) вони нерідко стикаються з порушенням їхніх прав людини, що вимагає прийняття державами низки заходів, спрямованих на попередження та припинення таких порушень.

Список бібліографічних посилань

1. Правозахисники в контексте Декларації о праве и обязанности отдельных лиц, групп и органов общества поощряют и защищают общепризнанные права человека и основные свободы : резолюция Генеральной Ассамблеи ООН № A/RES/70/161 // Організація Об'єднаних націй : офіц. сайт. URL: https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/161&Lang=R (дата звернення: 20.10.2019).
2. Доклад Специального докладчика по вопросу о положении правозащитников A/73/215*. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N18/234/84/PDF/N1823484.pdf?OpenElement> (дата звернення: 20.10.2019).
3. Доклад Специального докладчика по вопросу о положении правозащитников A/74/159 // База даних документів ООН. URL: <https://undocs.org/ru/A/74/159> (дата звернення: 20.10.2019).
4. Доклад Специального докладчика по вопросу о положении правозащитников A/HRC/40/60 // База даних документів ООН. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G19/004/99/PDF/G1900499.pdf?OpenElement> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 01.11.2019

УДК 811.161

Валентина Анатоліївна ВАСИЛЕНКО,

кандидат філологічних наук, доцент,

професор кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-9167-1130>

АВТОРИТАРНИЙ ДИСКУРС ЯК РІЗНОВИД ІНСТИТУЦІЙНОГО

Поняття дискурсу виникло й вивчається в руслі соціолінгвістики спілкування, точніше, у межах напрямку, відомого як етнографія мови, яке розглядає дискурс як соціально обумовлену комунікативну діяльність.

Суспільство, як утворення, соціально неоднорідне, виявляє вплив не тільки на розвиток мови, але й веде до його соціальної диференціації, тому що використання певних мовних засобів і мовленнєвих стратегій зумовлене такими соціальними характеристиками носіїв мови, як вік, стать, рівень добробуту, професія, а також соціальними ролями учасників комунікації. Одним з основних завдань соціолінгвістики спілкування є вивчення характеру взаємозв'язку між структурами мови й структурами суспільства. Метою даного дослідження є вивчення особливостей

авторитарного дискурсу, що характеризується наявністю «дистанції влади» між комунікантами. Асиметричні відносини між комунікантами можуть виникати з ряду причин (різний майновий стан, займані посади, вікові відмінності або соціальні ролі, природа або характер влади, якою наділений один із комунікантів, але не має інший).

Чим більша розділяюча комунікантів «дистанція влади», тим яскравіше й інтенсивніше може проявлятися авторитарність у мовленні домінуючого комуніканта. У ході скорочення цієї дистанції ступінь авторитарності знижується.

Істотною характеристикою будь-якого виду дискурсу є мета. В асиметричних ситуаціях цілі учасників мовленнєвої взаємодії не співпадають. Комунікант, що має більшу владу, прагне підкорити співрозмовника своїй волі, використовуючи як знаряддя примусу свій статус і авторитет. Тому, представляючи собою різновид конфронтаційного дискурсу, авторитарний дискурс домінуючого члена пари неминуче передбачає вторгнення в особистісну сферу адресата і загрозу його «негативному обличчю». Метою ж адресата є по можливості протистояти такому вторгненню, зберігаючи тим самим своє «негативне обличчя».

Саме протиріччя цілей, переслідуваних учасниками комунікативного епізоду, визначає асиметричний, конфронтаційний характер мовленнєвих ситуацій і подій, у яких фігурує авторитарний дискурс – інституційних (викладач – студент, лікар – пацієнт, суддя – обвинувачуваний) і побутових (чоловік – дружина, старші – молодші діти й т. д.).

Авторитарність знаходить вираження в безлічі вербальних і невербальних стратегій. Їхній вибір у тих або інших ситуаціях спілкування багато в чому визначається логікою управління дискурсом (*discourse management*) і соціальною ідентифікацією мовця. Відмінності в ранзі вимагають більш «слабкого» комуніканта повністю або частково дотримуватися умов «соціального контракту», хоча, можливо, в іншій ситуації він сам буде диктувати умови «гри», перебуваючи «вище». У силу своєї «контрактової» природи авторитарний дискурс нерідко виступає різновидом так званого інституційного дискурсу. У певних стереотипних ситуаціях, закріплених за тими чи іншими суспільними, політичними або іншими інституціями, існують чітко встановлені, ритуальні правила поведінки й межі, вихід за які є небажаним. Таким ситуаціям-сценаріям властива висока ступінь передбачуваності. Наприклад, ситуація «візит до юриста» припускає співбесіду й винесення рішення щодо подальших дій.

Деякі мовленнєві ситуації вимагають наявності певних учасників: адвокат – обвинувачуваний, політик – аудиторія, викладач – студенти, курсанти тощо. Звідси з'являється необхідність виділення ситуацій (сфер) спілкування, у яких знаходить вираження авторитарний дискурс, таких, наприклад, як академічна ситуація, лікувальна установа, ситуація судочинства та ін.

Висновок. Таким чином, авторитарний дискурс – це особливий соціокультурнообумовлений вид мовленнєвої діяльності, мета якого полягає у демонстрації мовцем своєї влади в комунікативних ситуаціях, що передбачають дистанцію влади. Авторитарний дискурс продукується домінуючим комунікантом асиметричної пари комунікантів і характеризується певним репертуаром мовленнєвих стратегій посилення, що включають специфічний набір кодів і стилів, каналів зв'язку, особливих авторитарних мовленнєвих актів і дискурсивних маркерів авторитарності.

Список бібліографічних посилань

1. Василенко В. А. Міжмовна інтеркомунікація у дискурсивній взаємодії / Формування особистості громадянина та патріота в системі освіти України : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 9–10 жовт. 2014 р.) / КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОП. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bxafe4Z-YjwrUEI6UTFQOEikVDg/view?pli=1> (дата звернення: 20.10.2019).

2. Василенко В. А. Українська соціовербальна комунікація як об'єкт лінгвістичних досліджень // Філологічні науки : зб. наук. пр. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. С. 5–12.

Одержано 29.10.2019

УДК 378.147

Марина Євгенівна ВАСИЛЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-2992-6646>

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІОГРАФІЧНОГО АНАЛІЗУ ЮРИДИЧНОЇ ПРАЦІ

Відповідно до державного класифікатора професій у сфері юридичної діяльності працюють різноманітні спеціалісти-професіонали, об'єднані у певні класифікаційні групи.

З огляду на професіографічний аналіз юридичні професії об'єднують спільні особливості, що визначають відмінності юридичної праці від інших видів професійної діяльності в суспільному виробництві. З метою з'ясування цих відмінностей нами застосовано запропонований у класифікації професій системно-структурний підхід до професіографічного аналізу юридичної праці, що знайшов методологічне оформлення в наукових роботах М. П. Єрастова, В. П. Зінченка, О. М. Леонтьєва, В. Д. Шадрікова. З позицій системно-структурного підходу, діяльність складається з окремих дій, об'єднаних загальним мотивом і спрямованих на досягнення конкретної мети, функціонально